

Frans A

Vakdidactiek

**bachelor Onderwijs: Secundair Onderwijs FLEX traject
academiejaar 2019-2020
semester 2**

Ontwikkeld door : Patrice De Feyter
Bewerkt door : Heidi Le Maire

heidilemaire@ap.be

Inhoud

1	Vreemde taalverwerving	4
1.1	Wat?	4
1.2	Hoe?	4
2	De ET Frans in het basisonderwijs	5
2.1	ET en leerplannen : doelen	5
2.2	Problemen met de ET? Wat zegt de VLOR?	5
2.3	Wat staat er nog allemaal in de leerplannen?	6
3	Differentiëren	7
3.1	Wat?	7
3.2	Waarom?	7
3.3	Hoe?	7
4	Een lesje Frans	8
4.1	Kernactiviteiten voor een communicatieve, functionele les Frans	8
4.1.1	Frans in het Frans	8
4.1.2	Zet nooit vooraf een bordschema op bord	8
4.1.3	Hang hulpzinnen aan de muren van je lokaal (cfr spreek-/gesprekstrategieën)	8
4.1.4	Leerlingen antwoorden altijd in zinnen	8
4.1.5	Strategisch corrigeren	9
4.1.6	Werkwoorden breng je aan in zinnen	9
4.1.7	Zet in op alle strategieën	9
4.2	24 vuistregels : een functionele aanpak van de les Frans	10
5	Evaluatie	
5.1	Wat zegt de Vlaamse overheid?	
6	Taalsensibilisering, taalinitiatie en formeel taalonderwijs	
6.1	Taalsensibilisering	

6.2 Taalinitiatie

6.3 Formeel taalonderwijs

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1

7.2 Bijlage 2

1 Vreemde taalverwerving

1.1 Wat?

Een vreemde taal leren gebeurt in een omgeving waar deze taal niet noodzakelijk gesproken wordt
Denk voornamelijk aan lessen Frans, Engels en Duits in Vlaanderen

Een groot verschil met een taal leren en je moedertaalverwerving is dat het laatste onbewust gebeurt, terwijl een andere taal leren in schoolse context heel bewust gebeurt.

Hoe jonger je een taal aanleert, hoe beter je durft spreken en je intonatie en uitspraak zal zijn. Vooral de metalinguïstische (relatie tussen taal en de omgeving) inzichten zullen sneller ontwikkelen

Het leren van een vreemde taal heeft te maken met motivatie, goesting. Hier is dus een belangrijke taak weggelegd voor de leraar. Uit onderzoek blijkt ook dat een vreemde taal leren moeilijker is dan een tweede taal leren (zoals bijvoorbeeld Spanjaarden die in Antwerpen komen wonen en Nederlands leren) gewoon omdat er veel minder contact is met de vreemde, nieuwe taal. Het is dus aan de leraar om de lerenden zoveel mogelijk in contact te laten komen met de vreemde taal. Het gebruiken van de doeltaal als voertaal vergroot het taalaanbod en verhoogt ook de kwaliteit van het taalonderwijs.

→ Verwijzing vuistregel : Frans in het Frans.

1.2 Hoe?

Kinderen zijn van nature leergierig en bereid om de nieuwe taal te leren. Van jonge taalleerders wordt ook niet verwacht dat ze perfect kunnen vertalen, lezen en schrijven.

Het grammaticale luik, kan bij oudere taalleerders (derde graad basisonderwijs) zeer eenvoudig besproken worden maar zal voornamelijk zin hebben als het voldoende gehoord en mondeling vastgezet wordt. Een eenvoudig voorbeeld : wanneer je vaak les baskets blanches en le T-shirt blanc gebruikt, zal dit veel sneller verankerd zijn dan dat je de vorming van l'adjectif qualificatif uitlegt en blanc-blanche als uitzondering laat studeren. Pas in het middelbaar onderwijs moet een lerende in staat zijn om aan de slag te gaan met abstracte informatie zoals grammatica in een taalsysteem.

Vaak is het voldoende om te werken met chunks¹, zeer repetitief te werken en bewust te werken aan een aantal strategieën om het taalleren te vereenvoudigen.

Het is belangrijk om een gevarieerd aanbod te bieden waarbinnen elke lerende uitgedaagd wordt om bij te leren. Lerenden moeten plezier hebben en willen leren.

Om een taal te leren heb je 3 grote componenten nodig :

Kennis (woordenschat, grammatica en strategieën)

Vaardigheden (luisteren, lezen en spreken, gesprek en schrijven)

Attitudes (bereid zijn om te oefenen, te verbeteren, te verdiepen en te onderhouden)

Het leren van een taal doet beroep op heel veel kwaliteiten op dezelfde tijd, je bent je er vaak niet bewust van wat je allemaal tegelijk doet. Het is dus veel meer dan alleen woordjes leren.

Om het taalleren goed te laten verlopen moet een lerende dus veel meer doen dan puur cognitieve stappen zetten. Dat vraagt dus ook van de leraar een inzet op vele vlakken. Je kan dus niet enkel een les wijden aan een item en dat puur cognitief behandelen.

¹ Ongeanalyseerd taalfragment van meer dan een woord

Om woordenschat te verwerven is het belangrijk dat woorden vaak aangeboden worden. Ons brein zal uiteindelijk patronen registreren die opgehaald kunnen worden : betekenissen, klank- en beeldkoppeling. Uiteindelijk ontstaat er een heus taalsysteem. Het is belangrijk om de woorden voortdurend terug te laten komen. Wees zeer kritisch naar je handboek toe : er staan echt veel te veel woorden in. De gemeenschappelijk actieve [woordenlijst](#) voor het basisonderwijs is de leidraad.

We gaan in deze cursus dieper in op een aantal basisstappen die het vreemde taalleren nodig heeft om tot een goed resultaat te komen. Er zal altijd gelinkt worden naar de ET basisonderwijs en naar de minimale stappen in een lesvoorbereiding alsook naar binnenklasdifferentiatie.

2 De ET Frans in het basisonderwijs

2.1 ET en leerplannen : doelen

Het spreekt voor zich dat de (toekomstige) lesgever moet weten wat precies van hem/haar wordt verwacht m.b.t. het onderwijs van het Frans als vreemde taal in het vijfde en zesde leerjaar. De eindtermen & leerplannen geven richtlijnen over wat en, deels ook, hoe : welke leerinhouden wanneer aan bod moeten komen. Het ligt voor de hand dat we best nu al kennis kunnen maken deze richtlijnen. Je hebt ze immers nodig voor de stagelessen die je nu gaat geven en je zal ze je hele onderwijsloopbaan lang nodig hebben. Ze vormen het vertrekpunt voor elke lesvoorbereiding, samen met de nauwkeurig in kaart gebrachte beginsituatie van je doelgroep.

Het is zeer belangrijk om te beseffen dat de ET/LPD je richting en vrijheid geven. De richting is je kader : dat wat de overheid zegt dat ze minimum moeten kunnen en dat wat jij zal moeten beoordelen. Dat is ook wat je collega's en ouders mogen verwachten dat de kinderen kunnen.

Het is ook daar waar inspectie je op zal controleren. Ook is het je fierheid, je eigenaarschap : jij moet je leerlingen daartoe brengen. Dat is wat iedereen van jou mag en moet verwachten.

Je handboek kan je helpen om het leerplan te bereiken MAAR het is een middel en geen doel op zich. Een handboek is uitgebreid, vraagt meer dan de minimumdoelen en geeft een visie van een uitgeverij weer. Een handboek is een product gemaakt voor een zo groot mogelijk publiek en niet noodzakelijkerwijs het beste voor jouw publiek. Jij bent de expert en weet wat ze nodig hebben. Wees kritisch.

2.2 Problemen met de ET? Wat zegt de VLOR?

Uit de [peiling Frans](#) (2017) blijkt dat de eindtermen voor het leergebied Frans in het basisonderwijs onvoldoende bereikt worden.

Wel is de Vlor (Vlaamse onderwijsraad) ervan overtuigd dat de eindtermen Frans haalbaar zijn bij de meeste leerlingen. Om er voor te zorgen dat ze door nog meer leerlingen bereikt worden, moet er sterker ingezet worden op de leraar, zowel in de lerarenopleiding, als via aanvangsbegeleiding en meer mogelijkheden voor professionalisering tijdens de loopbaan.

Concrete knelpunten in de pedagogisch-didactische aanpak, die ook blijken uit de peiling en de Onderwijspiegel 2017, zijn:

→ Leraren zijn zoekende naar het juiste evenwicht tussen de traditionele, op vorm- en kennisgerichte taalleermethode en de aandacht voor communicatieve vaardigheden.

– Leraren gebruiken Frans weinig als instructietaal, terwijl de prestaties van leerlingen gerelateerd zijn aan de frequentie van het gebruik van Frans als instructietaal (zie peiling). Dit vormt een dubbele barrière voor leerlingen die thuis een andere taal dan het Nederlands spreken.

De didactiek om te komen tot mondelinge interactie wordt vaak niet goed toegepast. Functionele communicatie, waarbij leerlingen zich op een spontane manier leren redden in veel voorkomende situaties, komt zelden voor. Heel wat leraren missen de nodige taalvaardigheid om in te zetten op deze mondelinge interactie. Ze grijpen ook makkelijk terug naar de veiligheid van invulboeken en reproductie.

<https://www.vlor.be/adviezen/sterker-frans-het-basisonderwijs>

2.3 Wat staat er nog allemaal in de leerplannen?

Onderstaande vragen moet je kunnen oplossen door de ET en de leerplannen te raadplegen. Deze komen ook aanbod tijdens bepaalde contactmomenten.

- 1 Wat is de rol van Frans in het basisonderwijs?
- 2 Wat is de rol van woordenschat en grammatica?
- 3 Wat is de rol van de grammatica in het basisonderwijs?
- 4 Noem de 5 basisvaardigheden van het leerplan
- 5 Wat is de functie van het schrijven in het leerproces?
- 6 Aan welke eisen moeten de luister- en leesteksten voldoen?
- 7 Bij ET 12 en 13, spreken wordt de term 'met een vorm van ondersteuning' vermeld. Wat kan dit inhouden en hoe heeft dit gevolgen voor de evaluatie?
- 8 Spreekt men in de ET en/of leerplannen over taalregisters? Zo ja, hoe?
- 9 Leg duidelijk uit wat strategieën zijn en waarom ze belangrijk zijn voor de lerenden.
- 10 Wat zijn attitudes? Moet je deze evalueren? Hoe ga je aantonen dat je hieraan werkt?
- 11 Waar vind je in het leerplan iets terug over 'hulpzinnen' waar wij in de vuistregels en geïntegreerd lesgeven zo op inzetten?
- 12 Welke tijden moeten er in het basisonderwijs aangeleerd worden?
- 13 Welke vraagvormen moeten de lerenden in het basisonderwijs kennen?
- 14 Wat leid je uit het leerplan af over het gebruik van Nederlands in de Franse les?
- 15 Wat zijn de aanbevelingen die het leerplan doet over het gebruik van didactische middelen?

3 Differentiëren

3.1 Wat?

Differentiatie is de manier waarop de leraar omgaat met de verschillen die er bij leerlingen zijn. Er bestanden verschillende manieren om het begrip te verduidelijken.

Wij gaan ervan uit dat rekening houden met verschillen doelgericht (het moet meetbaar tot iets leiden), motiverend en op maat van de leerling.

3.2 Waarom?

Omdat het wettelijk verplicht is. Omdat het helpt in de strijd tegen mislukken, omdat het elk kind vooruit helpt op zijn niveau en omdat het ons doel is om alle leerlingen over de lat van de ET te krijgen. Niets belet je om verder, dieper en breder te gaan dan de ET, ook dat is differentiatie maar de lat van de ET is de ondergrens.

Differentiatie moet de leerlingen beter doen leren.

3.3 Hoe?

Je kan niet inspelen op alle verschillen die in jouw klas aanwezig zijn. Dat is onmogelijk in tijd en aanpak. Het is ook niet de aanpak die het meeste rendement zal opleveren. Na wetenschappelijk onderzoek is gebleken de drie verschillen aanpakken die ertoe doen zijn : werken aan verschillen in motivatie, leerstatus en leeromgeving.

Het hoe is enorm. Graag verwijs ik naar '*Binnenklasdifferentiatie in praktijk*²' en '*Differentiëren in het taalonderwijs*³'. Deze werken bevatten een aantal goede, duidelijke en toepasbare (uitgewerkte) voorbeelden op verschillende niveaus.

Enkele noodzakelijke basisprincipes

Je basishouding moet zijn dat elk kind kan (bij)leren. Leren is een actieve, groeiende, bewegende activiteit en geen vaststaand gegeven. Als je ervan uitgaat dat leren een vaststaand feit, gegeven is dan heeft differentiëren geen enkele zin.

Elke leerling (de cognitief heel sterke en de cognitief heel zwakke leerling) heeft nood aan instructie, appreciatie en feedback.

Als je in vaste niveau groepen werkt, heeft dit enkel een bewezen rendementsverhoging voor de cognitief sterken.

Toets vaak om informatie te verwerven, om je beginsituatie vast te leggen, om je pad bij te sturen. Beoordeel pas als er voldoende formatief getoetst en bijgestuurd is.

² K.Struyven, E.Gheysens, C. Coubergs, H. De Doncker, D. De Neve *Binnenklasdifferentiatie in praktijk*, Leuven: Acco, 2019

³ J.Keijzer, K. Verheggen, D. van Gils, *Differentiëren in het taalonderwijs*, Bussum: Coutinho, 2016

4 Een lesje Frans

4.1 Kernactiviteiten voor een communicatieve, functionele les Frans

Bespreek deze 6 kernactiviteiten ook met je mentor. Voor ons zijn deze 6 stappen evident maar dat is niet voor iedereen zo. In elk geval zijn dit 6 stappen die wij, AP, verwachten te zien in jouw lesactiviteit.

4.1.1 Frans in het Frans

Dat houdt in dat je drempelverlagend werkt. Je past je taalniveau aan je doelgroep aan. Je spreekt eenvoudig Frans (minder is meer), maar wel correct.

Niet alleen je leergesprekken, ook je instructies geef je in eenvoudige Franse zinnen. Je ondersteunt optimaal non-verbaal. Het is zeer belangrijk om hier vooraf goed over na te denken. Je moet goed voorbereid zijn zodat je optimaal gebruik kan maken van je klas en het aanwezige materiaal.

Nederlands is taboe. Er zijn uiteraard een aantal uitzonderingen maar die zijn exceptioneel.

→ Verwijzing vuistregel : Frans in het Frans.

4.1.2 Zet nooit vooraf een bordschema op bord

Je kan niet vertrekken van een kant en klaar schema dat reeds op bord staat of dat je schijnt of gebruikt.

Het is de bedoeling, ter ondersteuning van het leerproces, dat je het bordschema samen met de lerenden opbouwt door middel van een onderwijs leergesprek. Je brengt, als het gaat om grammatica, de regel op een zeer drempelverlagende manier aan.

Een bordschema is duidelijk, overzichtelijk, verantwoord kleurgebruik en is een ondersteuning voor je les. Je kan er voortdurend naar verwijzen en de leerlingen kunnen er telkens op terug vallen.

4.1.3 Hang hulpzinnen aan de muren van je lokaal (cfr spreek-/gesprekstrategieën)

Zorg ervoor dat veelgebruikte zinnen die de communicatie vergemakkelijken zichtbaar in je klas aanwezig zijn. Je kan die zinnen (enkele of allemaal) ondersteunen door tekeningen maar je mag hier ook ondersteunen door Nederlands of eventueel andere moedertalen toe te voegen. Het is de bedoeling dat het hulpzinnen zijn en dan is het gebruik van de moedertaal uiteraard mogelijk.

Je kan de lerenden ook een blad geven met een aantal zinnetjes op maar denk goed na over de bruikbaarheid. De lerenden moeten snel kunnen zien, vinden wat ze nodig hebben.

Wil een lerende je wat vragen/zeggen, maar weet niet hoe, verwijs dan (Regarde le mur ou regarde ta feuille, non-verbaal ondersteund) en gun de lerende tijd om de correcte zin te zoeken en te lezen.

4.1.4 Leerlingen antwoorden altijd in zinnen

Dit betekent op ELKE vraag. Taal bestaat niet uit losse woorden! Je kan ze alleen maar onder de knie krijgen door zinnen te vormen (= context). Een zin is minimaal een onderwerp met een werkwoord (Je regarde, il va). Bij voorkeur staat er ook een lijdend voorwerp bij (Je regarde la télé).

Bijvoorbeeld : C'est quoi? (Je toont een auto).

→ *De lerenden antwoorden steevast : 'voiture'.*

Dan zeg jij: Donc, C'EST quoi? (benadrukken). C'est... ?

Lerende: C'est une voiture.

Je kan ondersteunend het zinnetje op bord schrijven of aan de muur hangen.

Zo differentieer je : wie er nood aan heeft kan er op terugvallen.

Deze manier van werken lijkt in het begin erg tijdrovend te zijn maar op termijn loont dit echt. Oefen dit elke les veelvuldig.

Op deze manier bouwen ze een taalbeheersing (zinsopbouw) en een spreekdurf op.

4.1.5 Strategisch corrigeren

Strategisch corrigeren is niet louter corrigeren maar de leerlingen gestuurd tot het juiste brengen en dit eventueel een aantal keren laten hernemen.

Bijvoorbeeld : Tu as un frère ?

→ *De lerende antwoordt : 'Non, j'ai un soeur.'*

Dan corrigeer jij strategisch (bijvoorbeeld). Bien, tu as UNE (benadrukken, eventueel snel noteren) soeur. Je herhaalt nog eens Moi, j'ai UN frère et UNE soeur. Je stek

4.1.6 Werkwoorden breng je aan in zinnen

Leerlingen die lijstjes werkwoorden opdreunen is plezierig als inoefening of spelletje maar het is uiteindelijk de bedoeling dat ze de werkwoorden kunnen gebruiken in context.

Werkwoorden zijn zinloos zonder context. Je leert ze pas te gebruiken in een context. Dus breng je ze aan in zinnen, bij voorkeur met transparante woorden. In een tweede fase kan je ze ook met niet-transparante woorden inoefenen.

Bijvoorbeeld : Je regarde un film, tu regardes un DVD

il/elle regarde la télé

nous regardons le tennis, vous regardez le football

ils/elles regardent le basket.

4.1.7 Zet in op alle strategieën

Een strategie is een bewuste handeling die ervoor zorgt dat je tot een beter resultaat komt. Elke vaardigheid (lezen, luisteren, spreken, gesprek en schrijven) heeft een aantal specifieke strategieën. Het is zeer belangrijk om deze in de les toe te passen en er zeer bewust mee om te gaan.

Het is dus een doelgerichte, cognitieve handeling die de communicatie makkelijker en beter maakt.

Het inzetten van deze strategieën zijn leerplandoelen en dus verplicht aan te leren en te bereiken met je lerenden.

Het is dus zeer belangrijk dat je je methode goed nakijkt op het bewust aanleren van deze noodzakelijke inhoud. Dat is niet altijd het geval.

Een paar voorbeelden van een strategieën zijn :

- gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal
- het gebruik van transparante woorden afleiden
- vragen om langzamer te spreken, iets te herhalen, iets aan te wijzen

UIT HET LEERPLAN :

*In het basisonderwijs maximaal moet ingezet worden op goede attitudes (willen leren, belangstelling voor andere culturen, zich inzetten ...), op strategieën (om teksten te kunnen begrijpen, te lezen, om in interactie te kunnen gaan ...) en op **basiscommunicatieve structuren** (begrijpen en zelf kunnen produceren van eenvoudige boodschappen en hierbij enige lexicale en grammaticale kennis inzetten). Naarmate de leerlingen vorderen en zich de basiscommunicatieve structuren meer en meer eigen maken, kan men meer focussen op vorm en correctheid.*

*Een communicatieve taaldidactiek in de basisschool houdt in dat **de vaardigheden luisteren, spreken, in interactie gaan en lezen centraal staan**. Het schrijven zal aanvankelijk vooral een ondersteunende rol hebben en een element zijn van verankering van structuren. Grammatica speelt in dat aanvankelijke stadium van taalverwerving een dienende rol, m.a.w. ze staat in functie van de taaltaken die kinderen uitvoeren.*

4.2 24 vuistregels : een functionele aanpak van de les Frans

Het opleidingsonderdeel Didactiek van het Frans als vreemde taal in het basisonderwijs 2. Vuistregels voor functionele Franse Lessen voorziet in een bescheiden theoretische basis die in feite helemaal op de praktijk is gericht.

De theoretische kennis is van essentieel belang omdat de toekomstige lesgever in staat stelt enig inzicht te verwerven in het onderwijs van het Frans in de lagere school. Frans als vreemde taal (VT) houdt specifieke, vakgebonden aspecten in, zowel op het vlak van de leerinhouden als wat betreft de vijf basisvaardigheden én de vakoverschrijdende vaardigheden, en vereist dan ook een specifieke aanpak. We noemen die aanpak de FUNCTIONELE AANPAK.

Een succesvol VT-onderwijs zal in grote mate afhangen van die verworven inzichten én van de mate waarin de lesgever de zgn. “algemene leraarsvaardigheden” beheerst, maar voor alles zijn toch de persoonlijke kwaliteiten van fundamenteel belang.

Het beheersen van de leerinhouden (in dit geval: de basiswoordenschat en grammatica van het Frans, spelling, attitudes en strategieën en van de onderwijstechnieken (aangepaste onderwijs- en leerstrategieën), het talent en de ervaring volstaan niet om een goede (VT-) leerkracht te zijn.

Je moet immers ook een goed contact opbouwen met de lerenden, je moet kunnen luisteren, want luisteren is de eerste stap naar goede communicatie. Daarenboven moet je soepel kunnen inspelen op vragen van de kinderen, op juiste en vooral meestal foute antwoorden, opmerkingen, spontane reacties gepast reageren. Kortom, sociale vaardigheden zijn net zo belangrijk, in het VT-onderwijs zo

mogelijk nog meer dan in om welk schoolvak ook. De nadruk ligt immers in de eerste plaats op communiceren, en dan nog in een vreemde taal die de kinderen doorgaans nog niet beheersen.

Frans is een levende taal, je kan ze dus maar best op een levendige manier onderwijzen.

Interactie is dan ook het sleutelbegrip. De tijd dat de lesgever stond te doceren, over de hoofden van de leerlingen heen, ligt ver achter ons – of... dat zou toch zo moeten zijn.

Deze vuistregels lees je een aantal keren goed door. Achteraan in deze cursus staat een synopsis van deze vuistregels. Het is de bedoeling dat als je je les voorbereidt, je deze synopsis erbij gebruikt om zo te komen tot een kwalitatieve, functionele les Frans.

Je moet de synopsis ook kunnen toelichten, verduidelijken en alle begrippen kunnen toelichten, verduidelijken. Ook moet je lesvoorbeelden kunnen aftoetsen aan deze synopsis.

4.2.1.1 Vuistregel 1 : Breng de beginsituatie in kaart

Een correct en volledig in kaart gebrachte beginsituatie is de eerste voorwaarde voor een succesvolle functionele les. Elke les heeft een nieuwe beginsituatie; doorgaans is de BS van een les het einde van de vorige les. Zorg dat de beginsituatie zo concreet mogelijk is : wat kunnen ze al (je kan dit ook nagaan – eventueel voorzie je een plan B als het niet is wat je dacht), wat zijn ze gewend, welke leerling zal hier vlot mee weg zijn, ...?

De beginsituatie van de lerende omvat:

Kennis : welke grammaticaregels, woordenschat, uitdrukkingen, spellingsregels, enz. KENT de lerende op het moment dat je een nieuwe les aanvat en die je nodig hebt om die nieuwe les te kunnen volgen?

Vaardigheden : wat KAN de lerende al op het moment dat je een nieuwe les aanvangt ?

Begrijpt hij korte, non-verbaal ondersteunde instructies?

Kan hij een correct zinnetje vormen?

Kan hij een werkwoord vervoegen in een zin?

Kan hij in een zinnetje antwoorden op een vraag waarin het antwoord vervat zit?

Kan hij in een zinnetje antwoorden op een open vraag?

Spreekt hij de Franse woorden correct uit?

Specifieke vaardigheden :

Strategieën : welke strategieën zijn reeds inge oefend?

Kan hij zeggen dat hij iets niet begrijpt?

Kan hij gebruik maken van de context om een nieuw woord te kunnen begrijpen?

Attituden : de bereidheid om een taal te willen leren?

Tijdens stages echter en voor een beginnende leerkracht, is de BS een ruimer begrip en omvat ze ook jouw BS. Wat moet jij weten, kennen, kunnen en beheersen om deze les goed te kunnen geven. Je kan een aantal zaken opzoeken, een ander handboek raadplegen, een link leggen met een andere les, ...

4.2.1.2 Vuistregel 2 : Geef je les Frans in het Frans

Het heeft weinig zin Frans te leren in het Nederlands. Het verschil tussen beide talen is zo groot als dat tussen Spaans en Zweeds... Je leert toch ook geen Mandarijn in het Russisch? Als je Franse les geeft in het Nederlands, dan leren de lerenden geen Frans. Ze leren praten over het Frans in het Nederlands. Ook voor niet Nederlandstalige kinderen is dit een extra handicap.

Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat we Frans onderwijzen in het Frans. Toch doet haast geen enkele leraar in de basisschool het.

Om Frans-in-het-Frans toch vlot mogelijk te maken en in elke Franse les uitsluitend in het Frans te communiceren, moet een aantal onderwijstechnieken en strategieën noodzakelijk worden ingezet. We noemen ze in deze cursus 'vuistregels'.

Astuce (=tip)

Vergeet de kracht van herhaling niet. Gebruik korte, eenvoudige zinnen die voortdurend terugkomen. Hang ondersteuning aan de muren, kleef post-its. Durf ook in andere lessen bepaalde woorden te benoemen in het Frans.

Begin elke dag met het weer in het Frans, de bladzijden ook in het Frans zeggen of laten zeggen.

Laat leerlingen altijd in het Frans vragen of ze naar de WC mogen gaan, ...

Dit zijn allemaal voorbeelden uit dagelijkse klaspraktijken. Ook in andere leerjaren dan enkel het vijfde of het zesde leerjaar.

4.2.1.3 Vuistregel 3: Maak onbeperkt gebruik van beperkte middelen.

Het aanzetten tot en het begeleiden van actieve taalproductie houdt in dat je de lerenden staat stelt om met de weinige kennis die hij bezit, met het weinige dat hij kent (beperkte middelen), zoveel mogelijk taal te maken, taal te produceren (onbeperkt gebruik).

Willen we dat de lerenden het Frans beheersen – en dat betekent méér dan alleen maar assimileren – dan moeten ze die taal ook echt gebruiken. Passieve en abstracte kennis wordt in geen tijd weer vergeten, actief verworven taal blijft verworven.

Dat principe is één van de belangrijkste streefdoelen van het VT-onderwijs en dat vanaf de allereerste Franse les. Niets is motiverender voor een (taal)lerende dan succeservaring: ondervinden dat je met enkele zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en werkwoorden al heel wat gezegd kan krijgen. Taalleren wordt zo spelen, experimenteren, vallen & opstaan en je kan alleen maar winnen!

Het is perfect mogelijk om al bij aanvang van het taalverwervingsproces de lerenden actief taal te doen produceren, op voorwaarden dat je rekening houdt met de reële beginsituatie.

Een voorbeeldje om dit principe duidelijk te maken :

Maak zoveel mogelijk zinnen met deze woorden – op het niveau van een kind uit de vijfde klas dat net de vervoeging van het werkwoord être heeft geleerd in de enkelvoudige personen :

<i>ÊTRE</i>	<i>blond</i>	<i>papa</i>
	<i>brun</i>	<i>une auto</i>
	<i>grand</i>	<i>un film</i>
	<i>intelligent</i>	

Hoe reageer je op gekke of kromme zinnen? Op rare zinnen die wel grammaticaal correct zijn?
Hoe corrigeer je strategisch (i.f.v. leren leren)?

4.2.1.4 Vuistregel 4: Bepaal je onderwijsstrategie naar analogie met de moedertaalverwerving.

Het feit dat een kind al de moedertaal spreekt, vergemakkelijkt de verwerving van de vreemde taal. Vanzelfsprekend verlopen moedertaal- en vreemdetaalverwerving analoog. Enig inzicht in de moedertaalverwerving kan dan ook helpen om bij de vreemdetaalverwerving technieken toe te passen naar analogie met de moedertaalverwerving bij kleine kinderen.

Het aanleren van de moedertaal is een langzaam (van 0 tot 6 jaar) en zeer intensief proces, dat in een 'natuurlijke' leeromgeving verloopt.

Hier volstaat het je bewust te zijn van een aantal strategieën die een kind inzet bij het leren van de moedertaal en die het dan ook best kan leren inzetten bij de vreemdetaalverwerving: Een taal studeer je niet, je leert een taal door te oefenen (van 0 tot 6 jaar is het kind voltijds bezig met het verwerven van zijn moedertaal).

Luisteren, memoriseren, experimenteren en imiteren zijn daarbij de kernactiviteiten tot ongeveer 1 jaar. Denk aan het steeds weer herhalen, het steeds weer vragen naar woorden (Wat is dit? Wat is dat? Waar is papa? Waar zijn je oren? Waar zijn je ogen? Wie komt straks?...)

Woordenschat uitbreiden gaat schoksgewijs > de woordbetekenissen worden geleerd in context.

Zinnen zijn kort en blijven tot de leeftijd van ongeveer vier jaar onvolledig.

Er worden veelvuldig grammaticale fouten gemaakt (vb. plaats van het werkwoord, het werkwoord is niet of fout vervoegd).

De uitspraak blijft lang fout, vooral voor de R en de S, maar wordt schoksgewijze beter.

Ook van jouw lerenden zal je aanvankelijk enkelvoudige, korte zinnen kunnen verwachten; werkwoorden zullen fout worden vervoegd, de zinsbouw zal mank zijn en de uitspraak zal ongetwijfeld te wensen overlaten. Maar in tegenstelling tot een mama met haar peuter, zal je wel actief strategisch moeten corrigeren, daarbij vanuit je gezond verstand doserend; woordenschat zal doelbewust worden aangeboden (de leermethodes doen dat erg gedoseerd), waarbij je ook vaak herhalend werkt (door bv. terug te grijpen naar wat ze al kennen). (Waar zijn je oortjes? Néé, dat zijn je oogjes: je oortjes, ook tot vervelens toe, maar kinderen lijken het heerlijk te vinden...).

Je zal ook, net als een mama met haar taalverwervende peuter, geduldig moeten zijn en aanvaarden dat de lerende fouten maakt. Véeel fouten.

Je zal ook, net als een mama met haar taalverwervende peuter, spreken op een voor de lerenden toegankelijke, laagdrempelige manier en vooral IN DE DOELTAAL: geen enkel kind leer zijn moedertaal via een andere taal...

Dat leidt ons tot:

4.2.1.5 Vuistregel 5: Werk drempelverlagend!

Drempelverlagend werken, m.a.w. het communicatief, functioneel werken op het niveau van de lerenden is dus, zoals reeds aangehaald, een absolute voorwaarde om lerenden blijvend (duurzaam) te motiveren en te stimuleren tot actieve taalproductie. Wordt die voorwaarde niet vervuld, dan mag je nog zo communicatief en functioneel werken als je wil, met bakken vol didactisch materiaal, de succeservaring zal voor de lerenden uitblijven.

Drempelverlagend betekent dat je

1. **Eenvoudig** spreekt, op het niveau van je doelgroep (lage drempel –aangepast taalniveau).
2. **Non-verbaal werkt** : gebruik materiaal en gebruik je lichaamstaal, mimiek, wijs aan, beeldt uit
3. **Minder = meer** : Beperk je communicatie, je instructietaal beperkt tot het strikt noodzakelijke. (Gebruik geen woorden die je niet nodig hebt: het maakt het Frans onnodig moeilijker, elk woord dat overbodig is, is 'ballast').
4. de **psychologische drempel laag** houdt: de sfeer in de klas moet zo zijn, dat de lerenden durven te spreken, durven fouten te maken, vragen durven te stellen, een woordenboek gaan gebruiken, elkaar niet uitlachen, maar samenwerken, enz.

Die sfeer bepaal jij in de eerste plaats. Doeltreffend is dat je aan het begin van het schooljaar afspraken maakt met de nieuwe lerenden. Eén van die ongetwijfeld stimulerende afspraken zou kunnen zijn dat in de Franse les (bijna) alles mag, als het maar in het Frans gebeurt... De relatie die je opbouwt met je doelgroep in het algemeen zal ook in de lessen Frans van fundamenteel belang zijn. Wil je de communicatie doen slagen, dan zal je immers een goede, bevorderlijke sfeer moeten scheppen, een sfeer van vertrouwen en zelfvertrouwen. Fouten maken moet...

Opmerking :

Toen ik ooit in de klas vertelde dat iedereen fouten mag maken en dat het zo is dat je leert, was dit bijna een openbaring. Soms moet je dit gewoon duidelijk benoemen. Iedereen mag en maakt fouten. Je hoeft geen vertalers af te leveren! Daar dient een vierjarige universitaire opleiding voor! Jij levert kinderen af die in zeer eenvoudig Frans kunnen en willen communiceren over elementaire dagdagelijkse situaties. Neem de inhoud van je handboek op de korrel en vind rust in je leerplan!

4.2.1.6 Vuistregel 6 : Doseer uiterst zuinig het gebruik van het Nederlands.

Frans-in-het-Frans mag dan wel perfect mogelijk zijn vanaf DAG 1, in de praktijk zal je af en toe toch je toevlucht moeten nemen tot het Nederlands of soms tot een (andere) moedertaal. De regel is in elk geval dat je Franse les geeft in het Frans (zie ook de uitgangspunten bij de eindtermen).

De leerplannen bepalen dat de lesgever Nederlands moet gebruiken om tijdverlies te vermijden. Je kan er echter net zo goed van uitgaan dat Nederlands vermijden precies tijd winnen is.

Als je uitsluitend Frans spreekt met de lerenden, ga je in het begin erg langzaam vorderen, want je moet enorm investeren in het "wennen aan", in het je verstaanbaar maken, in het leren werken met

hulpmiddelen die de lerenden zelfredzaam maken, in herhalen, in non-verbale communicatie ter ondersteuning van wat wordt gezegd, enz. Maar die tijdsinvestering zal een hoog rendement opleveren, want eenmaal je goed & wel vertrokken bent en je lerenden meekunnen in de Frans-in-het-Frans-aanpak, ga je gewoon veel sneller vorderen. (Denk maar aan de vreemdetaalverwerving in een niet-schoolse context, in het buitenland bijvoorbeeld...)

Bij de aanbreng van woordenschat heb je in GEEN geval Nederlands (of andere moedertaal) nodig. Je kan een beroep doen op de **context** die vorm je door het inzetten van allerlei didactisch materiaal en vooral ... van jezelf en je lerenden.

Er zijn geen doeltreffender didactische hulpmiddelen dan jezelf, je uiterlijk, je lichaamstaal, je mimiek, je intonatie, je kleding, je boekentas met inhoud, de inhoud van de klas, de lerenden met hoe ze eruit zien en wat ze aan- en bijhebben.

Vóór alles is non-verbale communicatie het didactisch hulpmiddel bij uitstek voor elk (vreemde-)taalonderricht, zowel voor de lesgever als voor de lerende. Denk hierbij aan : aantonen, uitbeelden, gebaren, op het bord tekenen, intonatie, ...

Ook bij het aanbrengen van grammaticaregels heb je maar zelden Nederlands nodig.

→ demonstratie bezittelijke voornaamwoorden en bijbehorend bordschema en/of op aanvraag.

Wanneer gebruik je dan wel Nederlands?

1. Nederlands of een (andere) moedertaal inzetten kan erg nuttig zijn bij comparatief werken, waardoor betekenissen en regels beter worden geassimileerd.

vb.	Ik praat met mama.	MAIS	Je parle à maman.
	De auto (hij).	MAIS	Une auto (elle) Jan komt met de fiets.
		MAIS	Jean vient à vélo.
	Viviane is tien jaar.	MAIS	Viviane a dix ans (heeft).
	Een persoon (hij)	MAIS	Une personne (elle, ook als het een man is).

2. Om idiomatisch Frans letterlijk te vertalen (begrijpen en onthouden en dus te kunnen gebruiken).

vb.	J'ai dix ans	ik ben tien jaar.
-----	--------------	-------------------

3. Bij het differentiëren.

vb. van sterkere lerenden verwacht je sneller dat ze in het Frans antwoorden; zwakke leerlingen zullen geneigd zijn in het Nederlands te antwoorden: verbied het niet, maar laat hen luisteren naar het Franse antwoord van de anderen en het nazeggen.

4. Bij het controleren of een lerenden in het Frans zegt wat hij bedoelt.

vb. Een lerende zegt : 'Papa vend une voiture.', waarbij het niet duidelijk is of zijn vader echt een auto verkoopt, of eerder koopt (deze werkwoorden worden vaak verward). Dan kan je de lerende vragen de zin te vertalen in het Nederlands. Of je laat een andere lerende de zin vertalen. Zo controleer je dan of een fout werd gemaakt of net niet.

vb. Een lerende zegt: 'Sidonie a une tête longue' > uit de vertaling zal blijken of de lerende bewust deze zin fout maakt als grapje (verwijzend naar de lange kin van Sidonie) dan wel of hij een fout maakte omdat hij het juiste woord niet kent (Sidonia a le menton long).

Samengevat komt het erop neer dat je zal moeten doseren. Je zoekt een evenwicht tussen hoofdzakelijk Frans en een beetje Nederlands, waar bij je geleidelijk steeds minder Nederlands gebruikt (zeker in de stagescholen). De verleiding om toch maar gauw in het Nederlands uit te leggen, vragen te stellen, instructies te geven, te vertalen is echter groot. Probeer het te vermijden, hou consequent vol. Gebruik je toch Nederlands, doe het dan functioneel, i.e. alleen wanneer het echt nuttig is.

4.2.1.7 Vuistregel 7 : Motiveer jezelf en de rest volgt.

Een helaas, erg groot aantal onderwijzers is niet gemotiveerd om Frans te geven, houdt niet van Frans, vindt het moeilijk, heeft zelf moeite met de taal, weet niet hoe de kinderen te boeien in de Franse les.

Dat is natuurlijk nefast : als je zelf een broetje dood hebt aan Frans, hoe wil je dan de lerenden ervoor te motiveren? Vandaar deze vuistregel. Jouw plezier in het onderwijzen van het Frans zal, samen met je functionele aanpak van de Franse lessen, de extrinsieke motivatie vormen die de intrinsieke motivatie van de lerenden voedt.

→ Hoe kan je zelf plezier scheppen in Frans? Leg niet de nadruk op wat je niet kan, fixeer je niet op je angst om fouten te maken, op je tekort aan kennis en vaardigheden. Vertrek vanuit je talent, vanuit wat je wel kan.

4.2.1.8 Vuistregel 8 : Motiveer de lerenden.

De lerenden die aan het begin van het vijfde (of van het derde) leerjaar starten met Frans, zijn veelal sterk intrinsiek gemotiveerd: 'Wauw! we gaan Frans leren!'

Die intrinsieke motivatie verdwijnt in geen tijd als je ze niet voedt. Met kinderen bouw je nooit echt een lange- termijnmotivatie op. In dit geval: ze hebben de vreemde taal niet meteen nodig. En aan bezweringen zoals 'Je moet goed Frans leren voor je job later' hebben kinderen hoegenaamd geen boodschap. Het gaat er hier om een basis te ontwikkelen die in de latere opleiding verder kan worden uitgebouwd. Wat je moet nastreven en bewerkstelligen is duurzame motivatie.

Duurzame motivatie bewerkstellig je in de eerste plaats door **goed lesgeven te geven**, op een stimulerende, motiverende, functionele manier zodat de lerenden ervaren dat Frans een communicatiemiddel is dat je echt kan gebruiken. De lerenden ertoe leiden dat ze onmiddellijk met jou

en met elkaar Frans kunnen PRATEN, en dat elke les een beetje beter doen, is de allerbeste garantie voor duurzame motivatie.

4.2.1.9 Vuistregel 9 : Zet kennis in functie van kunnen.

Lerenden motiveer je duurzaam door goed les te geven en door ervoor te zorgen dat ze de taal kunnen gebruiken (zie vuistregels 7 en 8). **Kunnen** is hierbij van essentieel belang, het is het **doel**. Kennis is niet (langer) het doel, maar het **middel** om tot kunnen te komen. Je kan niet tot kunnen komen zonder kennen maar als je stopt bij het kennen, kom je nooit tot communicatie.

KUNNEN = DOEL

KENNIS = MIDDEL

Op deze vuistregel moet je hele aanpak worden afgestemd. De essentie is dat lerenden de taal gebruiken, ze spreken (en in tweede instantie lezen, en in veel mindere mate schrijven).

Dé aangewezen en vooropgestelde werkwijze is communicatie in de doeltaal op een aan de doelgroep aangepast niveau.

De hedendaagse (V-)Taalleermethoden zouden moeten ingaan op de individuele noden van de taallerende, niet op wat taalspecialisten vinden dat ze moeten leren en kennen.

De fundamentele vraag van het hedendaagse VT-onderwijs – in dit geval van het Frans – is niet langer: hoe zit die taal grammaticaal in elkaar? maar wel: Wat wil/moet de lerende kunnen doen met die taal? (concrete taalvaardigheid dus, competentiegericht onderwijs). Dat ontbrak in het merendeel van de vroeger gehanteerde methoden. Het is precies de aandacht voor concrete, individuele taalbehoeften van de lerende die hedendaagse visie kenmerkt. Vroeger werden methoden min of meer 'in abstracto' ontworpen, door specialisten die zich vooral richtten op leerinhouden (wat moeten onze leerlingen kennen op het vlak van leerinhouden, welke woorden, welke grammaticaregels ? enz. – Die zijn niet noodzakelijk wat we in de dagelijkse communicatie echt nodig hebben). Over communicatieve vaardigheden, sociale vaardigheden (samen leren en leren leren) werd niet nagedacht... (kennis om de kennis = kennis als doel).

Nu stelt men een heel andere prioriteit voorop: de lerenden moeten de competentie verwerven tot het gebruik van reële, aan de dagelijkse leefwereld aangepaste taal, die hen in staat stelt om in die doeltaal te communiceren, in welke situatie ook. Dat is een heel ander uitgangspunt bij het ontwikkelen van taalleermethoden; spraakkunst en woordenschat zijn geen doel op zich meer, maar slechts middelen tot het bereiken van die competentie tot efficiënt doeltaalgebruik. (KENNIS in functie van KUNNEN = kennis is een middel).

In de hedendaagse VT-leermethoden overheerst nog wel steeds één groot probleem: de inhouden mogen dan wel afgestemd zijn op de noden van de doelgroep, geen enkele methode is echter gericht op het lesgeven in het Frans: de instructietaal blijft Nederlands, de lerenden worden dus niet geacht Frans te begrijpen, laat staan zelf actief te produceren.

Deze cursus biedt niet de zoveelste taalleermethode, maar wel een passe-partout handleiding, een aanpak die je in staat stelt om van elke methode die in scholen wordt gebruikt, een goede methode te maken:

Neem je handboek Frans en denk bij elke oefening die je gaat maken met de leerlingen in de klas : hebben ze dit nodig om mijn doel te bereiken?

Als het antwoord ja is, denk je na of er voldoende actie in deze oefening zit? Op welke vaardigheden wordt beroep gedaan?

Om een goede FLE (français langue étrangère) leraar te kunnen zijn, moet jij je didactisch handelen voortdurend in vraag stellen.

- 1 Is het nodig dat deze oefening klassikaal gemaakt/verbeterd wordt?
- 2 Bij oefeningen en verbeteringen moet er ook beroep gedaan worden op verschillende vaardigheden om tot taalverwerving te komen. Vaak kunnen schriftelijke opdrachten op een ander moment gemaakt en verbeterd worden en waarschijnlijk niet door iedereen en allemaal.
- 3 Je moet de klastijd Frans benutten om te spreken en te luisteren, om in gesprek te gaan. Wat voeg jij toe? Waarom ben jij de taalleraar?
- 4 Zorg voor voldoende actie en levendigheid, daar dient taal voor : interactie tussen leerlingen en de samenleving.
- 5 Net daarom is schrijfvaardig zijn in het Frans niet zo aan de orde. Wanneer hebben ze dit in het echte leven nodig? Buiten kaartjes en korte tekstjes schrijven. Denk hier goed na over ondersteuning en werk altijd vanuit modellen.
- 6 Het maken van invuloefeningen kan een tussenstap zijn om een ET te bereiken. Maar is het een geschikte, motiverende tussenstap?
- 7 Als het gaat om woorden en structuren te leren zal een kind (en een volwassene) meer opsteken van luisteren – kopiëren – produceren.

4.2.1.10 Vuistregel 10 : Jij bent de expert, niet je handboek : wees kritisch.

Elke gangbare methode die in de basisschool wordt gebruikt, heeft als voordeel dat ze alle leerinhouden behandelt die door de eindtermen en leerplannen worden vooropgesteld. En daar blijft het bij.

De handleidingen bij die methoden lichten nooit toe hoe je functioneel, geïntegreerd kan lesgeven. Er zit geen 'gebruiksaanwijzin' bij die je uitlegt hoe je succesvol Frans-in-het-Frans onderwijst. De **functionele aanpak** moet je zelf toepassen.

Jij bent verantwoordelijk voor het uitvoeren van je leerplan! Je moet je handboek niet uitkrijgen maar wel je eindtermen behalen. Je zal dus ook de eindtermen (de vaardigheden) moeten beoordelen.

Opmerking

Eigenlijk kan je nooit leerstof aanbrengen zonder mondelinge interactie. Zet alle leerstof eerst goed mondeling vast : nazeggen, herhalen, vraag en antwoord. Hoe breng je moedertaal aan bij kinderen? Toch nooit door te focussen op regels maar wel door te herhalen, te luisteren en mondeling toe te passen!

Het heeft geen zin om l'adjectif possessif schriftelijk in te oefenen als niemand kan zeggen : 'Dit is mijn balpen!'.

De meeste methodes zetten in op schriftelijk inoefenen, dat is ook veilig en eenvoudig te verbeteren maar weinig motiverend en uitdagend. Jij bent een onmisbare schakel, laat je leerlingen Frans doen, mondeling. Je kan prima lesgeven zonder te laten noteren.

Kijk regelmatig in de ET en probeer bij je toetsen en/of oefeningen telkens voor ogen te houden waar je mee bezig bent. Met grammatica in vullen test je geen ET. Dat kan enkel een tussenstap zijn.

4.2.1.11 Vuistregel 11 : Geef functioneel les door realistische taal te gebruiken.

Bied taalmateriaal aan dat de lerenden onmiddellijk nodig hebben en onmiddellijk kunnen inzetten in de klas- en leercontext. (Taal voor HIER en NU). Het VT-onderricht is een functioneel onderricht, afgestemd op het onmiddellijk gebruik van de doeltaal, in de eerste plaats binnen en in tweede plaats buiten de klas-/leer-/schoolcontext.

Stel een instrument ter beschikking dat de lerenden in staat stelt meteen met jou te communiceren in het Frans. Een fiche met hulpzinnen, hulpkaarten, spreekkaders, ...

De meeste taalleermethodes voor het lager onderwijs reiken zo'n instrument niet aan.

Zo goed als nooit leren kinderen in de eerste plaats directe behoeften te communiceren zoals: Ik begrijp het niet, of Kan je dat herhalen?, of Ik weet het niet of Mag ik naar de w.c. gaan a.u.b? of Mag ik nog een blad? enz.

Als je wil – en dat moet je willen – dat je lerenden vanaf dag 1 in het Frans met je communiceren, dan moet je daarvoor een hulpmiddel aanbieden. Je kan niet van ze verwachten dat ze plots, vanuit niets, kunnen uitdrukken wat ze te zeggen hebben. Je kan hulpzinnen aan de muur hangen of ieder kind een blad geven dat altijd op de bank ligt tijdens de Franse les. Je kan ze aanvankelijk in twee (of meer talen) aan de muur hangen en wanneer de kinderen ze allemaal beheersen (bv. de laatste weken voor de kerstvakantie), de vertaling weghalen en de alleen de Franse zinnen laten hangen. Het is meteen een doeltreffende vorm van differentiatie (in welk opzicht is werkt dit differentiërend?) Na de kerstvakantie zal je de vertalingen wel even moeten terughangen....

Werk drempelverlagend (zie vuistregel 5) pas je taal aan, aan de reële beginsituatie van je doelgroep.

4.2.1.12 Vuistregel 12 : Geef functioneel les door te vertrekken vanuit de context.

Men is er (eindelijk weer) achter dat wat de lerende zelf ontdekt, door te vergelijken en via deductie (afleiden), veel beter wordt geassimileerd en onthouden en dus vlotter kan worden ingezet in nieuwe contexten of situaties.

Het is dus zaak om de lerenden ertoe te brengen zelf woordbetekenissen, spraakkunstregels, enz. te laten afleiden uit de CONTEXT en uit wat hij al kent (BS), via jouw begeleiding.

Een context kan zijn : een zin
een tekst
de afbeeldingen bij een tekst
non-verbale communicatie (als ondersteuning van verbale communicatie)
didactisch materiaal
de klas met iedereen en alles erin
enz.

Door met jouw actieve begeleiding strategisch te leren wordt de lerende **zelfredzaam** : hij leert zelf leren (leren leren), het leert zelf verbanden te leggen, een betekenis af te leiden uit de context door de context te analyseren, te verwoorden wat hij begrijpt, vragen te stellen, uitleg te vragen, uitleg te geven als antwoord op een vraag, enz. enz.

Voorbeelden:

'Tintin est malade', waarbij alleen malade een nieuw woord is, de lerenden kennen Tintin (of Bob, of Jérôme, of iemand uit de klas) en ze kennen het werkwoord être. Het enige nieuwe woord in de context is dus „malade”. In plaats van dit haast automatisch te gaan vertalen, beeld je het uit. Elke lerende zal het woord begrijpen!

'Cristelle va en France avec sa maman pendant les vacances', waarbij een lerende alleen de betekenis van pendant niet kent. Vaak volstaat dat om de lerende te doen afhaken (die zin is te moeilijk, ik begrijp hem niet), terwijl het volstaat om alle bekende woorden te doen vertalen: dan wordt meteen duidelijk dat pendant hier “in” of “tijdens” betekent.

Het aanbrengen, op communicatieve manier, van het adjectief démonstratif (ce.cet, cette, ces) en de lerenden zélf de “regel”, het “systeem” laten achterhalen via jouw begeleiding.

→ demonstratie door de lector, inclusief systematisch opgebouwd bordschema

4.2.1.13 Vuistregel 13 : Geef functioneel les door de lerenden actief te laten deelnemen.

De rol van de lesgever is niet meer alles aan te brengen (louter kennisoverdracht), maar te begeleiden. In een ideaal scenario zou de rol van de lesgever zich beperken tot die van moderator. Het zijn immers in de eerste plaats de lerenden zélf die zoveel mogelijk aan het woord moeten zijn.

Het is echt niet toevallig dat men het in de hedendaagse didactiek heeft over 'lerenden' en niet langer over leerlingen (un apprenant i.p.v. un élève, a learner i.p.v. a pupil). Het begrip lerende duidt op de actieve rol die de lerende speelt in het eigen taalverwervingsproces. Men verwacht niet meer dat een leerkracht alles voorkauwt en de leerling alles slikt.

De lerende is een actief betrokken deelnemer. Daardoor gaat hij ook vlugger zelf in de doeltaal kunnen communiceren. Dat actief communiceren is nu precies de hoofddoelstelling (en dus niet : woordjes vertalen en WW invullen) van het (V)T-onderwijs, zoals ook blijkt uit de eindtermen en leerplannen.

De hedendaagse visie op het (V)T-onderwijs ziet de lesgever en de lerende ineen relatie van gelijkwaardige gesprekspartners. Er wordt samengewerkt op basis van gelijkwaardigheid in een horizontaal tweerichtingsverkeer. Dat betekent niet dat ze gelijk zijn, maar dat wat de lerende zegt niet minder belangrijk is dan wat de lesgever zegt. Integendeel: de actieve taalproductie van de lerende – hoe zwak soms ook – is minstens even belangrijk, zelfs belangrijker dan wat de lesgever inbrengt.

Kennis wordt uiteraard nog wel overgedragen, maar de lerende krijgt ook dingen te doen. Hij moet namelijk taalhandelingen stellen (des actes de parole, des actes de langage): spreken, spreekoefeningen, leergesprekken in de doeltaal, communicatieve-interactieve onderwijsleeractiviteiten zelf actief meebouwt aan het kenniskader binnen een communicatieve leercontext.

Dat begeleiden van luister-, lees- en spreekactiviteiten vergt een aanpak, een strategie, een techniek die iedereen onder de knie kan krijgen – je hoeft er echt geen specialist Frans voor te zijn – soms bijna integendeel. Zaak is er zoveel aandacht aan te besteden en er zoveel op te oefenen, dat je zelfs al tijdens de eerste stageles Frans op een functionele, communicatieve manier les kan geven en de kinderen in 'hun' Frans aan de praat kan krijgen, hoe beperkt ook. Doe dat wel steeds in overleg met de mentor – maar dring erop aan dat je minstens mag proberen. In de meeste gevallen zijn de lerenden de nieuwe situatie niet gewoon, hebben ze geen ervaring met lessen Frans-in-het-Frans. Dat kan aanvankelijk wel tot wat chaos leiden in de klas, want wennen aan een communicatief lesverloop in de doeltaal vergt enige aanpassing van de lerenden ook. Sommige kinderen kunnen flink gefrustreerd geraken als ze niet meekunnen, zodat je al meteen moet gaan differentiëren. In een communicatieve leercontext moet je er immers voor zorgen dat alle lerenden actief bij het leerproces betrokken blijven.

De ervaring leert echter dat de kinderen die communicatieve, functionele Franse lessen best cool vinden – ze krijgen immers het gevoel dat ze écht Frans begrijpen en spreken – zodat ze vaak na afloop van een stage de mentor vragen of die "nu ook zo Frans gaat geven"! (Duurzame motivatie...).

4.2.1.14 Vuistregel 14 : Geef functioneel les door te differentiëren.

Uiteenlopende factoren bepalen in welke mate een lerende graag Frans leert en vooral spreekt (motivatie) en in welke mate hij daarin slaagt (taalvaardigheid). Naast de eigen intrinsieke motivatie en de extrinsieke factoren, speelt ook de persoonlijkheid van de lerende een belangrijke rol. Er bestaan tussen alle lerenden in je klas grote individuele verschillen op het vlak van o.a. taalverwerving, in het bijzonder tussen factoren zoals geheugen, luistervaardigheid, concentratievermogen, spreekdurf, spreekvaardigheid, talent, aanleg, enz.

Ook de 'filterfunctie' van de hersenen bepalen in welke mate een lerende gemotiveerd is (vermoeidheid, tijdstip van de dag, van de week, enz....). Het is wellicht goed dat men de les Frans niet altijd net voor de middagpauze geeft, maar ook eens op momenten waarop doorgaans wiskunde en Nederlands worden gegeven.

Men erkent dat elk individu een eigen leerritme heeft en dat er net zoveel leerstrategieën bestaan als (taal)-lerenden. Dat is belangrijk zowel voor het differentiëren van jouw aanpak als voor het strategisch leren van de lerende.

Enkele differentiatiemogelijkheden:

Peer-tutoring: je vormt groepjes of duo's waarin de sterke lerenden de zwakkeren helpen (vb. in dialogen, bij oefeningen (to teach is to learn), bij het lezen, ...)

Niveaugroepen: je vormt een of meer homogene niveaugroepen in je klas. Terwijl de sterkeren zelfstandig werken (vergeet niet dat ook de sterke leerlingen instructie nodig hebben), begeleid je de zwakkeren.

Maar zonder grote organisatorische ingrepen kan je ook:

Differentiërend vragen stellen : aan sterkere lerenden stel je vragen met een moeilijkere structuur, aan zwakkeren kan je dezelfde vragen stellen met minder woorden, in een heel eenvoudige vraagzin

Differentiërend doen antwoorden: van sterkeren verwacht je zinnen met meer dan drie woorden, van de zwakkeren verwacht je minimale zinnen (onderwerp, persoonsvorm + een extra woord of zinsdeel) Of je biedt hulpzinnen, kijkwijzers, spreekkaders aan.

Differentiërend evalueren: voor sterkeren maak je de toetsen, de vragen, de opdrachten iets moeilijker (meer woorden, langere zinnen laten maken); voor de zwakkeren leg je de lat lager (bijvoorbeeld geen zinnen zelf maken, maar invuloefeningen). Je kan de taalzwakkeren ook hulpmiddelen geven : voorbeeldzinnen, een woordenlijst, ...

4.2.1.15 Vuistregel 15 : Geef functioneel les door geïntegreerd te werken.

Een geïntegreerde aanpak houdt in dat in één les (in elke les) zowel :

- cognitief als conditionerend wordt gewerkt (aanpak)
- luisteren en spreken als lezen en schrijven aan bod komen (basisvaardigheden)
- woordenschat als grammatica, als uitspraak en spelling aan bod komen (leerinhouden)
- en zodoende gebruik je haast automatisch afwisselende werkvormen

Men leert niet meer grammatica-om-de-grammatica, men leert niet langer woordenschat-om-de-woordenschat (zie vuistregel 9): leerinhouden zijn geen doel op zich. Wat men nu vooropstelt, is een geïntegreerde aanpak, waarin zowel cognitief wordt gewerkt (kennis van de taal, inzicht in de taal) als conditionerend (repetitief, gewoonten vormend), waarin zowel spraakkunst (theoretische grammatica, taalbeschouwing) geëxpliciteerd wordt, als praktijkoefeningen worden gemaakt (spreken, luisteren, lezen, schrijven), waarin zowel leerboeken als (audio)visueel didactisch materiaal wordt gebruikt, waarin zowel structuuroefeningen worden gemaakt als situationeel wordt gewerkt (vb. 'winkeltje spelen' in het Frans), waarin zowel reproducerend wordt gewerkt als creatief taal wordt geproduceerd.

De taallerenden moet enerzijds worden aangemoedigd om na te denken over taal (inzicht, cognitie) en daarnaast moeten ze toch ook herhalend, reproducerend oefenen (zoals dat ook bij een "natuurlijke" moedertaalverwerving gaat.)

Je moet afwisselende werkvormen gebruiken, niet alleen om de motivatie gaande te houden, maar ook om zoveel mogelijk vaardigheden simultaan te oefenen –en dus optimaal economisch gebruik te maken van de tijd. Het heeft echt weinig zin om de lerenden één na één aan het bord een woordkaart op de juiste plaats te komen hangen als daarbij helemaal niet wordt gesproken. Dat is puur tijdverlies...

Deze functionele, geïntegreerde aanpak lijkt ingewikkelder dan hij in werkelijkheid is. Als je lesgeeft in het Frans, waarbij je vooral via vraag-antwoord werkt en waarbij je het bordschema samen met de lerenden opbouwt, dan ben je al helemaal geïntegreerd bezig.

De lerenden luisteren naar je vragen over de nieuwe leerstof (tekst) of in het onderwijsleergesprek (luisteren, leerinhouden (woordenschat en grammatica) ze interpreteren wat je zegt aan de hand van de context (non-verbale ondersteuning + het bordschema + wat ze al kennen) (cognitief werken, analyseren, begrijpen, en leerinhouden) ze antwoorden op je vragen (spreken, dus ook woordenschat, grammatica en uitspraak) ze lezen wat je op het bord noteert. Ze leggen verbanden tussen wat je op het bord noteert en wat je aanduidt terwijl je een vraag stelt, zodat ze tot een antwoord komen (cognitief werken, en leerinhouden woordenschat en grammatica).

Je herhaalt vraag/antwoord met een aantal lerenden (1-1, duo's, groepjes, klassikaal antwoorden) (conditionerend werken) ze luisteren naar je instructies en voeren ze uit (cognitief en conditionerend werken) ze lezen de opdracht in hun boek ze parafraseren in het Frans de opdracht (of jij doet het in het begin van het leerproces) (spreken en/of luisteren) ze maken de oefeningen in het boek (conditionerend werken)enz. enz.

Conversatie, onderwijsleergesprekken voeren in het Frans met je lerenden houdt altijd en automatisch integratie van alle leerinhouden in : woordenschat, maar ook grammatica, want om zinnen te maken werk je met woorden, met grammatica en werk je aan correcte uitspraak).

→ Demonstratie : Aanbieden van de werkwoorden prendre en détester via onderwijsleergesprek, non-verbaal sterk ondersteund en een stelselmatig opgebouwd bordschema tijdens het onderwijsleergesprek: hieruit blijkt dat deze aanpak alles integreert wat er te integreren valt.

4.2.1.16 Vuistregel 16 : Geef functioneel les door progressief te werken.

Progressief werken doe je door steeds te vertrekken vanuit de reële beginsituatie. Elke les heeft een specifieke BS, maar zelfs binnen elke les heeft elke lesfase een BS : daar waar de vorige fase eindigde.

Progressief werken doe je dus door steeds te vertrekken vanuit wat de lerenden al KENNEN en wat ze al KUNNEN.

Vanaf dag 1 moeten de leeropdrachten en leerinhouden realistisch zijn. Zo bijvoorbeeld vangt het onderwijs Frans als VT doorgaans aan met als eerste werkwoord 'être'. Dit is een absoluut moeilijk werkwoord, maar wel het werkwoord waarmee je meteen de allereenvoudigste zinnen kan maken.

De volgende werkwoorden die men doorgaans aanbiedt zijn: avoir, regarder, habiter, demander,...

Dat is tamelijk logisch, maar toch... een werkwoord als 'avoir' is best moeilijk. Teveel onregelmatige werkwoorden aanbieden bij aanvang van het VT-verwervingsproces kan demotiverend werken. Je kan ook met 'chunks' werken. Zo leren ze structuren als woordenschat zonder de regels, grammatica te kennen.

Het accent ligt aanvankelijk op de receptieve activiteiten (luisteren en lezen en herhalend spreken) alvorens naar het actief, autonoom produceren van taal over te gaan. Lezen van nieuw taalmateriaal mogen de lerenden pas nadat je zelf hebt voorgelezen of, als het over de teksten in het boek gaat, eventueel hebt laten beluisteren. Dit omwille van de correcte uitspraak.

De aanbeng van het taalmateriaal en de opbouw van de moeilijkheidsgraden verlopen progressief (gradueel, geleidelijk uitbreidend). Nieuw taalmateriaal bied je dus aan vertrekkend vanuit het reeds aangeleerde, wat reeds is verworven (beginsituatie) in een steeds breder toepassingsgebied (= progressief). Zo verzeker je dat gekende en verworven grammaticale regels, gekende en nieuwe woorden, structuren optimaal worden geïntegreerd doordat je ze steeds in andere, ruimere contexten plaatst. Denk aan het 'onbeperkt gebruik van beperkte middelen' en aan toenemende kennis vanuit wat men al kent door verbanden te leggen (verbanden leren leggen is ontzettend belangrijk : het is leren leren !).

Een fout die steeds weer wordt gemaakt, zowel in de gangbare handleidingen als in de manier waarop onderwijzers ermee omgaan is dat het wat verworven werd niet wordt „meegenomen” doorheen het hele leerproces. De lerenden leren iets nieuws (woordenschat, grammatica), ze leggen er een (kennis)toets over af en de daarmee is de kous af. Er wordt overgestapt naar de volgende 'unité' en de leerinhouden uit vorige 'unité' komen niet meer aan bod. Ze worden dus niet geconsolideerd en kunnen dan ook niet worden ingezet in nieuwe contexten.

Met andere woorden: ze worden vergeten...

Voorbeeld:

Het voorzetsel à in Eventail Junior (Unité 6, Texte 3) wordt de eerste maal aangeboden in de betekenis van in, te (plaatsbepaling)

“Nous sommes à Dumb City”.

Analoog kan je aanbieden:

→ Nous sommes à l'école. Nous sommes à Anvers. **op** school, **in** Antwerpen.

Bij uitbreiding bied je aan :

→ Je vais à l'école. Nous allons à Anvers. **naar** school, **naar** Antwerpen.

Verder:

→ Je vais à l'école, je veux parler à la directrice. **met** de directrice.

En :

→ Tu parles à la directrice, mais moi, je téléphone à papa ! **met, naar** (iemand).

Als je dat doet via gesprekken (in lessen gespreid over enkele weken/maanden), waarbij telkens 'à' in een of andere betekenis aan bod komt, en je steeds teruggaat naar de betekenissen die ze al kennen, zullen je lerenden al vlug snappen dat ze zélf nieuwe betekenissen kunnen achterhalen én toepassen in nieuwe contexten (= strategisch leren, leren leren).

4.2.1.17 Vuistregel 17 : Geef functioneel les door op redundante taalkenmerken te wijzen.

Een uitstekend hulpmiddel bij het leren leren, het leren verbanden leggen, is de lerenden aandacht doen hebben voor zgn. redundante taalkenmerken. Ze zijn wel opgenomen in de nieuwe eindtermen.

Voorbeeld:

Deux grands garçons sont assis sur un banc.

Deux = pluriel donc –S ; garçon = masculin donc seulement – S.

Deux grandes filles sont assises sur un banc.

Deux = pluriel donc –S; fille = féminin, donc –ES (grandES, assisES).

Tous les bancs sont rangés les uns à côté des autres.

Toutes les chaises sont rangées les unes à côté des autres.

Vergelijk met het Nederlands: daar zijn de taalkenmerken niet-redundant, je ZIET veel minder overeenkomsten tussen vb. onderwerp en werkwoordsvormen, bijvoeglijke naamwoorden, enz.

Twee grote jongens zitten op een bank.

Twee grote meisjes zitten op een bank.

Alle banken staan naast elkaar.

Alle stoelen staan naast elkaar.

→ Het enige zichtbare (en hoorbare) verschil is jongen/meisje en banken/stoelen en bovendien zie/hoor je hier geen verschil met de infinitief 'zitten/staan'...

4.2.1.18 Vuistregel 18 : Geef functioneel les door comparatief te werken.

Comparatief of vergelijkend werken helpt lerenden te begrijpen en in te zien dat gekende woorden van betekenis kunnen veranderen in een nieuwe context. Uit de context blijkt telkens de betekenis, je hoeft NIET te vertalen: het volstaat de contextgegevens aan te vullen, eventueel non-verbaal, met prenten, verbaal, ...

Voorbeeld:

Il vient de Paris. < > *Il vient d'arriver.*

Il vit à Paris. < > *Il vit bien.*

Il est grand. < > *Il voit grand.*

En, zoals eerder vermeld, is letterlijk vertalen (in « fout » Nederlands) ook een handige vorm van comparatief werken (vb. bij idiomatische taal). Let dan wel op bij anderstaligen: laat hen bijvoorbeeld daarna het correcte Nederlands zeggen. (= meteen differentiërend werken)

Vb. *J'ai dix ans* = *Ik heb tien jaar.*

Il fait froid = *Hij maakt koud* (voor "het is koud").

Nous sommes cinq chez nous. (*We zijn vijf bij ons (thuis)*).

Louis habite Paris = *Louis (be)woont Parijs.*

4.2.1.19 Vuistregel 19: leer je lerenden compenserende strategieën in te zetten

Compenserende strategieën zijn een 'werkwijze', een tactiek die je absoluut moet aanmoedigen: je zet de lerenden aan om in eenvoudig Frans uitleg te vragen, een woordbetekenis op te zoeken in een woordenboek of elders, een "ander" woord te gebruiken wanneer ze de correcte term vergeten zijn of nog niet kennen, te parafaseren en/of uit te beelden wanneer ze de juiste formule niet kennen of niet meer weten, en meer zulke "plantrekkerij".

Het is verplicht om deze strategieën aan te bieden, in te oefenen en te evalueren. Elke vaardigheid heeft haar specifieke strategieën. Lees in je leerplan deze strategieën goed na, weet dat ze er zijn en dat ze in elke les aan bod moeten komen.

ET 4 bevat de luisterstrategieën, een van deze strategieën is : 'de vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context'. Doordat ze deze vaardigheid passief (bij luisteren maar ook bij lezen) inoefenen, zullen ze dit zelf ook moeten inzetten wanneer ze iets willen zeggen, gebruiken dat ze nog niet kennen. Hieronder enkele voorbeelden.

Voorbeeld:

De lerende wil zeggen: Ik heet Thomas, maar kent het werkwoord 'appeler' nog niet; hij compenseert dat 'gebrek' aan kennis door te zeggen: 'Je suis Thomas'.

Of:

Je viens dans la classe. i.p.v. J'entre dans la classe.

Je n'aime pas Tommy. i.p.v. Tommy est mon ennemi. Etc.

Bedenk andere voorbeelden!

Een verrijkende creatieve oefenvorm is bijvoorbeeld de lerenden een idee op zoveel mogelijk verschillende manieren te doen verwoorden: ze zullen als vanzelf een beroep gaan doen op compenserende strategieën:

Bedenk zoveel mogelijk manieren waarop je emoties/een geestestoestand kan verwoorden bijvoorbeeld bij een foto van een vrolijk gezicht, van een droevig gezicht).

Bedenk welke zinnen een vijfde leerjaar in december en een zesde leerjaar in mei zouden maken bij deze afbeeldingen. Vergeet hier ook geen ontkennende zinnen in te zetten. Als je niet weet hoe je gelukkig of blij zegt, lukt het vast ook met zeer expressief te zeggen : La personne n'est pas triste.

Het is zeer belangrijk om oefeningen, zinnen aan te brengen met ne ...pas. Uit ervaring weten we dat veel taalleerders dit moeilijk vinden. Het is een noodzakelijk kenniselement om tot communicatie te komen en kan in zeer eenvoudige structuren aangeleerd worden.

Probeer dit in elke les te doen.

4.2.1.20 Vuistregel 20: gebruik transparante woorden

A. Om drempelverlagend te werken

Een transparant woord is een woord dat je meteen 'herkent' (en begrijpt als je het al kent) doordat het heel erg lijkt op hetzelfde begrip in je moedertaal of in de voertaal (Nederlands) of in een andere taal. Het is als het ware 'doorzichtig (transparant)': je ziet de betekenis doorheen de vorm: Internationaal > international (Engels, Frans) > internacionàl (Spaans) > internazionale (Italiaans) un restaurant, une auto, un hôte!el, une radio

Wanneer de lesgever transparante woorden gebruikt en zo de 'context' laagdrempelig houdt, geeft dat de lerenden terecht het gevoel dat ze al veel meer Frans kennen dan ze denken. (succeservaring)

Belangrijker nog is dat je door veel transparante woorden te gebruiken, bijvoorbeeld tijdens een leergesprek waarbij je nieuw taalmateriaal aanbrengt, je de ballast vermindert: je taal, een zin, een tekst, de context worden toegankelijker, waardoor de nadruk ligt op de nieuwe, ongekende woorden.

Voorbeeld:

Je brengt het werkwoord 'aller' aan via de zin:

'Je vais à l'école à bicyclette.' > waarbij bicyclette een moeilijk woord is en misschien nog niet gekend.

'Je vais à l'école à vélo.' is perfect aanvaardbaar en veel toegankelijker.

Of :

'Ils mangent des céréales et toi ?' > waarbij céréales een moeilijk woord is en misschien voor de meesten nog niet gekend.

'Ils mangent des spaghettis et toi ?' dat gaat veel makkelijker zijn om je werkwoord aan te brengen.

Uiteraard kan je stapsgewijs uitbreiden en andere woorden toevoegen maar als je iets nieuws aanbrengt, zorg je ervoor dat de rest behapbaar en transparant is. Om je les vlot te laten verlopen, moet je hier rekening mee houden.

B. Als compenserende strategie

Vaak gebruiken lerenden (en lesgevers) transparante woorden ook als compenserende strategie. Dat is oké, zolang het geen 'systeem' wordt. Je moet het gebruik van compenserende strategieën doseren. Je lesniveau zou zo moeten zijn, dat je klas niet systematisch gedwongen wordt om naar alternatieve formuleringen te zoeken. Want dan wordt compenseren een slechte gewoonte en gaan de lerenden misschien vermijden om nieuwe woorden en structuren te hanteren.

4.2.1.21 Vuistregel 21 : Communiqueer in zinnen, eis dit ook van je lerenden.

Spreek met je lerenden steeds in zinnen en leer de lerenden ALTIJD – ALTIJD – ALTIJD te antwoorden in een zin !!! Aanvaard geen losse woorden als antwoord.

Een taal leer je niet door losse woorden te gebruiken.

Een woord, een werkwoord krijgt pas betekenis in een context, in een zin, hoe kort die zin ook is. Het is net zoals de tafels van vermenigvuldiging: die leer je uit het hoofd, maar dat het uit het hoofd kennen van die tafels is geen doel op zich. De bedoeling is toch dat als een kind leert $3 \times 3 = 9$, dat het dan ook begrijpt wat dat inhoudt. Bijvoorbeeld dat een broodje gezond € 3 kost. Koopt het kind drie broodjes, dan zal het dus $\text{€ } 3 \times 3 = \text{€ } 9$ moeten betalen.

Een zin is minstens: 1 onderwerp, 1 werkwoord en bij voorkeur ook 1 lijdend voorwerp, of een bijwoordelijke bepaling, of

VRAAG	ANTWOORD
Qu'est-ce qu'il fait?	Il regarde.
Qu'est-ce qu'il regarde?	Il regarde la télé.
Tu comprends?	Oui, je comprends.
C'est qui?	C'est Marcel Coucou.
Est-ce qu'il porte une jupe?	Non, il porte un pantalon.

Zorg er ook voor dat de lerenden vaak met de negatie 'ne ... pas' in een zin antwoorden: het is een moeilijke structuur de ze alleen maar onder de knie kunnen krijgen door ze veelvuldig te gebruiken (in elk onderwijsleergesprek weer). Vraag dus vaak wat iets niet is, wat iemand niet doet, ... Regelmatig MONDELING oefenen!

VRAAG	ANTWOORD
Est-ce qu'il danse?	Non, il ne danse pas, il regarde.
Est-ce qu'il regarde la radio?	Non, il ne regarde pas la radio, mais la télé.
Tu comprends?	Non, je ne comprends pas.
Est-ce un homme?	Non, ce n'est pas un homme, mais une femme.
Est-ce qu'il porte une jupe?	Non, il ne porte pas DE jupe.

Laat kinderen nooit werkwoorden in rijtjes uit het hoofd leren. Werkwoorden krijgen maar betekenis in een zin (context). Doorbreek ook het leren van werkwoorden 'in volgorde' (van je tot ils/elles: doorbreek die volgorde). Bied werkwoorden ook steeds aan in een zinnetje. Wat heb je immers aan een 'tafel van vermenigvuldigen' als deze :

Je fais

Tu fais

Il / elle fait

Dat betekent toch niets?!

Nous faisons

Vous faites

Ils / elles font

Ieder van ons heeft dit zo aangeleerd gekregen maar hoeveel kunnen er ook echt goede zinnen mee maken? Het is naïef om te denken dat het vormen van zinnen wel van zelf komt en/of dat je ergens moet beginnen en dat dit de beste aanpak is. De beste aanpak is veelvuldig mondeling een werkwoord inoefenen door middel van vraag en antwoord ondersteund met alle nodige voorbeeldzinnen op bord, aan de muur of in een werkwoordenschriftje.

Mag je niet drillen? Uiteraard, als herhaling als ze het al goed in zinsverband hebben inge oefend. Maar dit is nooit het doel. Eigenlijk ... kan je prima zonder en kan je ook drillen door er een lijdend voorwerp, een bepaling aan toe te voegen.

Het werkwoord 'faire' krijgt pas betekenis als je het zo aanbiedt (je hoeft dan zelfs niet te vertalen wat 'faire' betekent, de context wijst het uit, zeker als je bij het aanbieden transparante woorden gebruikt):

Je fais un cake.

Tu fais un cake.

Maman fait des frites.

Papa fait une pizza. (Let op de transparante woorden....)

Nous faisons un barbecue.

Vous faites une tarte.

Ils/elles font un puzzle.

In dit voorbeeld merk je ook meteen dat je het systeem waarbij uitsluitend persoonlijke voornaamwoorden worden gebruikt hier wordt doorbroken. Il/elle, vous, ils/elles vervang je best af en toe door een naam of een zelfstandig naamwoord. Kinderen slagen er niet zomaar in om die overgang zelf te maken. Vaak hoor je ze dan hardnekkig zeggen: 'Papa, il est grand', 'La girafe, elle mange une banane'" Dit is geen gangbare spreektaal (maar een structuur die je slechts gebruikt om de nadruk te leggen.)

Je kan een onderwijsleergesprek waarin je een nieuw werkwoord aanbrengt beginnen met il/elle, nous, ils /elles , vous ... i.p.v. steeds met Je... . Aan het bord schrijf je dan wel de vervoeging in de juiste volgorde en in zinnetjes.

In onderwijsleergesprekken waarin je nieuwe woordenschat aanbrengt (maar ook grammatica zoals bezittelijke en aanwijzende voornaamwoorden bijvoorbeeld), moet je erop blijven aandringen dat de antwoorden in zinnen worden gegeven. Dat vergt consequent doorzettingsvermogen. Het is een investering in de toekomst. Het geeft ook veel voldoening dat je uiteindelijk spontane zinnen hoort. Beloon en bewierook!

Voorbeeld:

Op de vraag 'Qu'est-ce que c'est?' (prent van een tomaat) antwoordt de lerende haast systematisch 'tomate'. Dat is een hardnekkige gewoonte.

Jij moet van bij het begin eisen dat het minimale antwoord is: 'C'est une tomate'. (Dat kan je helemaal non-verbaal doen!)

Het voordeel daarvan is niet alleen dat de lerende van bij het begin zinnen leert bouwen en daarbij moet letten op allerlei grammaticale aspecten; ook jij als lesgever hoort meteen waar nog problemen zitten.

Bij het antwoord 'tomate' hoor jij bijvoorbeeld niet of de lerende weet of het une of un tomate is. Je kan dus ook niet strategisch corrigeren !!!

Bij het antwoord 'C'est un tomate grand.' detecteer jij als lesgever meteen 3 fouten:

un > une

grand > grande

en une grande tomate > grand staat voor het zelfstandig naamwoord

en kan je ze dus, ook via een functioneel leergesprek, strategisch corrigeren.

Een ongemeen nuttige tactiek bij je vraag/antwoordgesprekken is dat je lerenden leert dat het grootste deel van hun antwoord in jouw vraag zit.

Bij de vraag 'Qu'est-ce que tu vois?' (prent van een tomaat) leg je de nadruk op VOIS. Een lerende zal snel doorhebben dat dat woord dus ook in het antwoord moet: 'Je vois une tomate'.

Zo ook: 'C'est une grande tomate?' Hoort de lerende (als je hem hebt leren 'horen' dat het une tomate is, dus dat je grande moet zeggen en dat grand(e) voor tomate moet staan.

Opmerking :

In het begin is het raar, dat vond ik ook. Maar het went snel ook voor de leerlingen. Jij en de leerlingen gaan merken dat praten in zinnen vlot kan gaan, het is een gewoonte. Beloon verbaal bij mooie zinnen.

Door de vraag een aantal keren te blijven herhalen, leren ze ook de vraag om te bouwen naar een antwoord.

→ demonstratie : Aanbieden van manier om te wijze op un, une en antwoorden in zinnen zonder dat je dit in het Nederlands moet toelichten.

4.2.1.22 Vuistregel 22: Geef functioneel les aan de hand van een functioneel bordschema.

Vaak opperen mensen in het werkveld dat je lerenden niet zelf in het Frans grammaticaregels kan laten uitleggen. Nochtans kan je net zo vlot en op een interactieve manier grammatica-aanbreng en inoefening in het Frans laten verlopen als woordenschat.

Lerenden zullen grammaticaregels beter begrijpen, onthouden en vooral ze kunnen toepassen als ze :

- Ze zelf hebben gevonden via jouw begeleiding (onderwijsleergesprek met simultane opbouw van het bordschema.
- Ze zelf hebben geformuleerd via jouw begeleiding (vraag/antwoord).

Dat kan je zo aanpakken: je hanteert een 'universeel' bordschema voor grammatica.

QUAND C'EST:	----->	C'EST:
un homme	----->	un homme fort
une femme	----->	une femme forte
des hommes	----->	des hommes forts
des femmes	----->	des femmes fortes

Je leert de lerenden consequent, vanaf de eerste grammaticaregel die wordt aangeboden, om die regel zo te verwoorden. Eenmaal ze dat beet hebben, kunnen ze nagenoeg alle grammaticaregels zelf, naar hun niveau 'vertaald', formuleren

Voorbeeld: de bezittelijke voornaamwoorden.

Je bouwt, tijdens je onderwijsleergesprek, het bordschema samen op met de lerenden.

Gebruik bijvoorbeeld groen voor mannelijk, rood voor vrouwelijk.

QUAND C'EST	---->	C'EST
un livre		mon livre
une latte		ma latte
des livres		mes livres
des lattes		mes lattes
.....		
un ami		mon ami
une amie		MON amie

Een bordschema bouw je SAMEN met de lerende op, TIJDENS het onderwijsleergesprek.

(= leren leren, strategisch leren)

FOUT	GOED
J'ai	J'ai un stylo.
Tu as	Tu as un crayon.
Il/elle a	Il a un livre.
Nous avons	Marie a un livre.
Vous avez	Nous avons des stylos.
Ils /elles ont	Vous avez des crayons.
	Tim et Tom ont des livres.
	Elles ont des livres.

En zeker als
dit bordschema dan ook
al op het bord stond !!!

Samen opgebouwd met de lerenden.

Wanneer je het nieuwe werkwoord
inoefent, vervang dan de persoonlijke
voornaamwoorden als eens door namen of
zelfstandige naamwoorden. Oefen het werkwoord
ook in 'wanorde', niet steeds van Je naar Ils/elles.

4.2.1.23 Vuistregel 23 : Geef functioneel les door de lerenden te wijzen op taalregisters.

Taalregisters heten in het Frans les niveaux de langue. Je gebruikt een bepaald taalregister in bepaalde omstandigheden. Bijvoorbeeld tegen de directeur zeg je U en Mijnheer, tegen je vrienden zeg je jij en je en je noemt ze bij de voornaam.

Wanneer je Franstaligen in de klas hebt, of anderstaligen die ook al flink wat Frans kennen, zal je zeker zelf in staat moeten zijn om die taalregisters te herkennen en erop in te spelen. Taalregisters voor het Frans zijn: poli, soutenu, formel, courant, familier, populaire, vulgaire, argot. (van 'dame' tot 'nana' en 'poule'...) Wanneer zeg je 'fais gaffe' of 'fais attention' of 'soyez prudent'? Wanneer zeg je un mec, un type, un homme? Of une nana en une fille?

Je spreekt ouderen (ouder dan jezelf), mensen die je voor het eerst ontmoet aan met 'vous'. In Frankrijk wordt er tegenwoordig wel meer getutoyeerd. In het noorden blijft men vaak formeler en houdt men meer vast aan het vousvoyeren dan in het zuiden.

Jij spreekt je lerenden aan met 'tu', niet met 'vous', tenzij je praat met meer dan één lerende.

4.2.1.24 Vuistregel 24: geef functioneel les door de sociale achtergrond en de cultuur van de lerenden te gebruiken

De sociale achtergrond en cultuur, de dagelijkse leefwereld van de lerenden vormen een motiverend kader waarin de door de leerplannen en eindtermen voorgeschreven leerinhouden en vaardigheden perfect hun plaats kunnen vinden en waardoor het Frans nog meer 'realiteitswaarde' krijgt.

Voorbeelden:

Een Franstalige is geen bedreiging, maar een geschenk in je Franse lessen. Zet hem/haar in als secretaris (bordschema), als diegene die eerst antwoordt (voorbeeld bij oefeningen, e.a.), die tekst voorleest (i.p.v. een filmpje), ... Franstaligen worden je co-tutors...

Laat kinderen hun lievelingsspeelgoed, lievelingskledingstuk, CD, het recept van 'hun' nationaal gerecht, enz. meebrengen. Vraag hen er op voorhand enige basiswoordenschat rond op te zoeken (voorbereid spreken). Tijdens de lessen Frans kan je dan telkens één of twee lerenden 'hun' ding laten voorstellen, terwijl telkens enkele anderen vragen daarover voorbereiden. Zo ontstaat een gesprek waarbij je werkt aan verschillende domeinen binnen het leergebied Frans (welke?), waarbij lerenden het hebben over iets wat écht behoort tot hun leefwereld, hun sociale en culturele achtergrond.

Je kan zulke oefeningen verder uitbouwen. Je gebruikt ze dan als basis om bijvoorbeeld nieuwe werkwoorden aan te leren, voorzetsels te gebruiken, bijvoeglijke naamwoorden correct te gebruiken (in de juiste vorm en op de juiste plaats in de zin), enz.

Vaak bieden de gangbare methodes wel hoofdstukjes 'cultuur' aan of brengen ze culturele thema's aan – veelal in het Nederlands trouwens -, maar die sluiten niet noodzakelijk aan bij de leefwereld van jouw klas, zoals die is samengesteld. Waarom dan niet die aangeboden kant-en-klare culturele leerinhouden vervangen door een culturele leerinhoud die rechtstreeks betrekking heeft op jouw lerenden?

De vreemde taal – een nieuwe taal voor iedereen in de klasgroep – wordt zo een uitstekend instrument om de lerenden in staat te stellen zich te oefenen, alle communicatieve functies toe te passen door te spreken over onderwerpen waarover ze het in hun moedertaal ook zouden hebben.

Maak de lerenden gevoelig voor het 'reële' Frans dat aanwezig is in hun dagelijkse leefomgeving. Laat hen documentatie meebrengen voor een Frans hoekje of laat ze in groepjes een documentatiemap aanleggen. Daarbij verzamelen ze vb. wikkels van producten die in nagenoeg alle winkels meertalig zijn, Franse opschriften, gebruiksaanwijzingen, teksten, strips, boeken, publiciteitsfolders, ...)

Maak eens een verjaardagskaart met een Franse wens, een nieuwjaarswens, ...

Vreemde taal is een katalysator in een gelijke-kansenbenadering: de lessen Frans het uitgelezen moment om de lerenden over hun achtergrond, hun cultuur en waarden te doen praten in de doeltaal – en jawel, als je dat goed voorbereidt en drempelverlagend aanpakt, kan dat zelfs met lerenden die nog niet echt ver gevorderd zijn.

Nog essentiëler is dat élk kind in je klas dan kan praten over zichzelf in een taal die niet zijn moedertaal is: de vreemde taal kan zo een katalysator worden in gemengde klassen, een 'neutraal terrein' waarop iedereen, van welke herkomst ook, kan spreken in eenzelfde taal. In de Frans les zijn alle lerenden immers 'anderstaligen', die de instructietaal nog niet zo goed beheersen. De les Frans kan zo een platform worden voor cultureel pluralisme waar iedereen gelijk is voor de wet - de vreemde taal neutraliseert de verschillen en de ongelijkheden op het vlak van taalbeheersing.

Dit aspect van de functionele aanpak is trouwens geen toevallige bijkomstigheid, maar een volwaardige doelstelling, die je deels ook in de eindtermen terugvindt. M.b.t. de eindtermen & leerplannen sluit je VT-onderwijs via communicatie zo aan bij de niet onbelangrijke leergebiedoverschrijdende doelstelling 'ontwikkelen van sociale vaardigheden'.

5 Evaluatie

5.1 Wat zegt de Vlaamse overheid?

Hoe en wanneer je evalueert bepaal je grotendeels zelf mits je je houdt aan de leerplandoelen. Het zijn de leerplandoelen die bepalen of een kind geslaagd is of niet.

Heel vaak wordt de evaluatie schriftelijk gedaan. De vaardigheden moeten echter allemaal aan bod komen in je evaluatie, op gelijkwaardige basis. Eigenlijk zou een leerplandoel de basis van e evaluatie moeten zijn en niet het woordenschatlijstje uit je handboek.

Het hoeft ook niet altijd veel tijd in beslag te nemen en klassikaal te gebeuren. Uiteraard hangt veel af van de traditie van de school waar je werkt.

Bij evaluatie moet je altijd de vraag stellen: 'Waarom evalueer ik?'. Is het product- of procesevaluatie? Is het formatief of summatief? Hoe geef ik feedback?

Je evalueert om het leren te bevorderen en om na te gaan of de leerplandoelen bereikt zijn. Geef je een korte spreekbeurt in het Frans, welke leerplandoelen test je? Welke ondersteuning mag er bij dit leerplandoel gebruikt worden? Heb ik dat voldoende inge oefend voor ik beoordeel? Het kan nooit de bedoeling zijn om lerenden te frustreren maar net om ze te motiveren en uit te dagen.

Uit het leerplan van het gemeenschapsonderwijs, p. 47

KENMERKEN VAN KWALITEITSVOLLE EVALUATIE

We evalueren om het leren te bevorderen en om na te gaan of de beoogde doelstellingen bereikt zijn. De gevarieerde evaluatie-instrumenten die we daarvoor gebruiken moeten aan een aantal kwaliteitsvoorwaarden voldoen. We sommen ze nog even op.

Validiteit: Meet ik de doelstellingen die ik wil meten?

Komen de opdrachten overeen met de eerder onderwezen vaardigheden en kennis?

Objectiviteit en transparantie: Beschikken de leerlingen over alle nodige informatie, zowel voor een degelijke voorbereiding als voor de concrete uitvoering van de evaluatietaak? Zijn de leerlingen vertrouwd met de evaluatievorm en kennen zij vooraf de criteria? Zijn de vragen ondubbelzinnig en nauwkeurig?

Authenticiteit: Is de opdracht in overeenstemming met taken in het werkelijke leven (uiteindelijk doel van de opgedane kennis en vaardigheden)?

Uitvoerbaarheid, efficiëntie: Is de opdracht de meest geschikte om de beoogde doelstellingen te evalueren, levert ze de noodzakelijke informatie op, rekening houdend met tijd en beschikbare middelen?

→ demonstratie : Tijdens de contacturen bekijken we een aantal evaluatievoorbeelden en ontwikkelen we er ook zelf een aantal.

6 Taalsensibilisering, taalinitiatie en formeel taalonderwijs

Met deze drie begrippen krijgt elke leraar in het basisonderwijs te maken. Er zijn scholen waar men start met Frans in het derde leerjaar (formeel of taalsensibilisering) maar ook er zijn scholen waar men vroeger start en zelfs in het Vlaamse kleuteronderwijs (taalsensibilisering en/of taalinitiatie). Decretaal is het verplicht om vanaf het vijfde leerjaar formeel taalonderwijs te geven.

6.1 Taalsensibilisering

*'**Talensensibilisering** staat voor het gevoelig maken voor en bewust maken van het bestaan van een veelheid aan talen, en daaraan onderliggend culturen en referentiekaders, in onze wereld en, dichterbij, in de eigen schoolomgeving. Door leerlingen op een zelfontdekkende manier met de talige diversiteit in contact te brengen, ontwikkelen zij een referentiekader waarin een positieve omgang met die diversiteit een centrale plaats krijgt. Door talensensibilisering ontwikkelen leerlingen een attitude van openheid en gevoeligheid voor talige diversiteit. Daarnaast doen ze kennis en inzichten op over taal en talen en ontwikkelen ze langzaam metalinguïstische vaardigheden die hen kunnen helpen om vreemde talen te leren en de eigen moedertaal (het Nederlands, een dialect, een streektaal of een vreemde taal) verder te ontwikkelen. Op deze manier biedt talensensibilisering leerlingen een unieke voorbereiding op een geglobaliseerde, meertalige en multiculturele samenleving waarin mensen elkaars taal en cultuur respecteren.'* (Vlor, 2011).

6.2 Taalinitiatie

*'**Taalinitiatie** is erop gericht om jongere kinderen of vroegetaalleerders in te wijden in één vreemde taal die later formeel wordt aangeleerd, zoals Frans en Engels. Taalinitiatie vormt als zodanig een opstap naar vreemdetalenonderwijs zoals dat in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs verzorgd wordt. ... Kenmerkend voor taalinitiatie is de speelse manier waarop het gebeurt, meestal via een muzische aanpak, waarin het auditieve en andere zintuiglijke waarnemingen en mondelinge interactie een prominente rol krijgen. ... Het gaat om laagdrempelige activiteiten, die weinig of geen structurele ingrepen met zich mee brengen in het curriculum of het lerarenkorps.'* (Vlor, 2011)

Als een school kiest voor taalinitiatie mag dit (vanaf schooljaar 2018-2019) ook Engels of Duits zijn vanaf het derde leerjaar. De voorwaarde is wel dat de leerlingen al voldoende Nederlands beheersen. Als je taalinitiatie wil laten renderen moet de lesgever de taal voldoende beheersen en moet er ook voldoende leertijd voorzien worden. Om de meerwaarde van taalinitiatie te laten renderen moet het volgehouden worden tot men start met formeel taalonderwijs.

Bij taalinitiatie (en uiteraard ook bij taalsensibilisering) wordt niet geëvalueerd. Er wordt niet gelezen en geschreven. Er bestaan ook geen leerplannen voor van overheidswege.

6.3 Formeel taalonderwijs

Het formeel taalonderwijs is het systematisch aanleren van een vreemde taal gedurende een vastgelegd aantal uren in het curriculum en aan de hand van leerplandoelen die gebaseerd zijn op eindtermen.

Het is uiterst belangrijk om je leerplan zeer goed na te lezen. Dat is wettelijk verplicht is en wat de minimumdoelen zijn. Het is een graadlerplan. Je leerplan is je leidraad, je inspiratie, je houvast en NIET je handboek.

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1

Een plan dat kan werken omdat je vooraf goed nadenkt over de noodzakelijke tussenstappen die je moet zetten om je doel te bereiken : of je lesvoorbereiding op 1 blad!

Als je alle vuistregels in acht neemt (wat echt minder complex is als het misschien lijkt) kan dit schema misschien helpen om los te komen van je handboek.

Je zet een ET/LPD uit. Je concretiseert ook meteen. Je kijkt in je HB wat je kan gebruiken om het doel te bereiken, je schrap kritisch. Je besteedt het merendeel van je tijd aan luisteren en spreken. Schrijven heeft een ondersteunende functie en kan enkel na veel luisteren en mondeling vastzetten.

Een aanrader naar wat betreft achtergrond om een les op te bouwen is de herziene taxonomie van Bloom.

Rombaut, E, Molein, I & Van Severen, T, De taxonomie van Bloom in de klas, een inspiratieboek voor de leraar. Kalmthout : Pelckmans Pro

<p>De leervraag</p> <p><i>Focus leggen : dat wat je wil dat de leerlingen leren.</i></p>	<p>DOEL : ET/LPD : uitgeschreven en niet enkel een nummer en /of verwijzing. + EEN CONCREET DOEL : helder en duidelijk</p> <p>Liefst 1 werkwoord en anders beter meerder doelen = aantal WW) Probeer geen bijvoeglijke naamwoorden te gebruiken. Soms zijn er meerder kleine doelen nodig.</p> <p>BEGINSITUATIE : relevante voorkennis? noden en motivaties? vaardigheden en gewoontes?</p> <p>➡ Je weet het of je test het met een quizje, gesprekje, spelletje ...</p>
<p>De instructievraag</p> <p><i>Hoe ga je de leerling helpen het doel te bereiken?</i></p> <p><i>Leerlingen moesten goesting hebben om Frans te leren.</i></p> <p><i>Met wat ze leren kunnen ze onmiddellijk iets doen.</i></p>	<p>LEERINHOUDEN? Dat wat essentieel is voor het concrete doel?</p> <p>➡ Met mogelijkheid tot differentiatie.</p> <p>WERKVORMEN? Hoe ga je die nodige kennis aanleren? Wat is geschikt?</p> <p>➡ Met mogelijkheid tot differentiatie.</p> <p>MEDIA? Alle hulpmiddelen die een meerwaarde zijn om tot het bereiken van de doelen te komen. (zinnig, uitdagend, actueel)</p> <p>➡ Met mogelijkheid tot differentiatie : remediëring - verdieping</p> <p>LEEROMGEVING? Krachtige leeromgeving : plaats, klas, sfeer, ... Interactie, veilig, klasmanagement, ...</p>
<p>De evaluatievraag</p>	<p>Leerlingen krijgen de kans om te tonen wat ze geleerd hebben?</p> <p>(Hoe specifieker het doel, hoe makkelijker dit te evalueren is.)</p> <p>Het hoeven niet altijd punten te zijn.</p>

	Je leert door te doen en door fouten te mogen maken, je hoeft dus niet overal onmiddellijk punten op te plakken. Transparant, aandacht voor reflectie ➔ Met mogelijkheid tot differentiatie.
De afstemmingsvraag : Is alles wat ik gekozen heb functioneel geweest? Waren er dingen overbodig? Onduidelijk? Heb ik mijn doel bereikt : 75% heeft het vooropgestelde doel bereikt.	

(Rombaut, Molein, Van Severen, 2018, p.186)

7.2 Bijlage 2

Enkele opmerkingen gehoord van leerlingen uit het 6de leerjaar.

- Frans is moeilijk, ik kan het niet.
- De juf zegt alles in het Nederlands enkel wat we moeten kennen is in het Frans.
- Frans is makkelijk! Ik leer mijn woordjes vanbuiten en moet dit opschrijven.
- In een toets staan gaatjes, daar vul ik de juiste vorm van een werkwoord in.
- Ik moest een spreekbeurt doen (5de leerjaar) en 3 minuten over iets vertellen wat ik leuk vind.
- Frans is belangrijk om naar het middelbaar te gaan.
- Wij doen niets, alleen invullen en naar een filmpje kijken.
- Ik vind het zingen erg leuk.
- Waar spreken ze Frans? Wij gaan nooit op vakantie.
- Frans is niet voor mij, ik ben dyslectisch.

Lees de opmerkingen en probeer te verduidelijken waarom een leerling dit zou zeggen. Waar komt dit van? Hoe kan je een antwoord, een ondersteuning, een bevestiging en/of een aanbeveling doen gebaseerd op deze cursus en het leerplan?